

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007. a määruse nr 262 „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõu on koostatud 1. oktoobril 2026. a jõustuva kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (KORKS) rakendamiseks.

Eelnõuga kavandatud muudatused on valdavalt tehnilised. Määruse terminoloogia viiakse kooskõlla kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse ning selle rakendussätetega.

Lisaks täpsustatakse Riigikantselei koostatud ohuhinnangutes, analüüsides ja muus asjaomasel teabes sisalduva teabe salastamise aluseid. Muudatuse kohaselt hinnatakse teabe salastamise vajadust selle sisu põhjal, eelkõige lähtudes sellest, kas teabe avalikuks tulek võib kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut. See loob senisest õiguslikult selgema aluse jagada salastamist mittevajavat teavet nt kohaliku omavalitsuse üksuste ja elutähtsa teenuse osutajatega.

Kavandatavate muudatustega ei kaasne olulist mõju riigisaladuse töötlemisele ega töötlevate üksuste töökorraldusele.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Riigikantselei õigusosakonna nõunik Eero Svarval (eero.svarval@riigikantselei.ee, 693 5537) ning julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo ametnikud. Eelnõu ja seletuskirja keeleteoimetus on teinud Riigikantselei tugitegevuste osakonna büroo- ja dokumendihalduse valdkonna keeleteoimetaja Piret Grigorjeva (piret.grigorjeva@riigikantselei.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu on koostatud 1. oktoobril 2026. a jõustuva KORKSi rakendamiseks. Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007. a määrust nr 262 „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ (edaspidi *RSVKK*) avaldamismärkega RT I, 22.01.2026, 7.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 punktidega 1–3 kavandatud muudatused on seotud 1. oktoobril 2026. a jõustuva riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse (edaspidi *RSVS*) redaktsiooni § 7 punktiga 1.

RSVKK § 5 pealkiri ja lõike 1 sissejuhatava lauseosa sõnastus viiakse vastavusse RSVSi § 7 punkti 1 sõnastusega. Samuti muudetakse RSVSi § 7 muudatusest tulenevalt RSVKK § 5 lõike 1 punkte 22 ja 23. Nimetatud punktides on praegu sätestatud alused riigi kaitsetegevuse kava ja selle alamkavade salastamiseks. Eelnõuga viiakse nende punktide sõnastus vastavusse KORKSiga ning nähakse ette võimalus salastada kriisiolukorraks valmisoleku planeerimiseks koostatud dokumentatsioonis sisalduv teave asjaomasel tasemel, kui selle avalikuks tulek kahjustaks Eesti Vabariigi julgeolekut.

Eelnõu § 1 punktides 4, 6, 9 ja 10 tehakse terminoloogilised muudatused.

RSVKK § 5 lõike 5 punktides 8, 9 ja 16 ning § 26 lõikest 5 jäetakse välja riigikaitseseaduse (edaspidi *RiKS*) termin „kõrgendatud kaitsevalmidus“, mille asendab KORKSi termin „riigikaitseoline kriisiolukord“.

RSVKK § 7 lõikes 3 asendatakse termin „hädaolukord“ terminiga „kriisiolukord“. Muudatus on tingitud hädaolukorra seaduse kehtetuks tunnistamisest ja KORKSis kasutusele võetud uuest kriisiolukorra terminist.

Lisaks kaob RiKSis kehtetuks tunnistamisega senine termin „riigikaitseobjekt“. Edaspidi kasutatakse RSVKK § 8 lõikes 11 KORKSis sätestatud terminit „alaliselt või ajutiselt kaitstav olulise tähtsusega objekt“.

Eelnõu § 1 punktiga 5 tunnistatakse RSVKK § 6 lõige 8 kehtetuks seoses RSVSi § 8 punkti 8 kehtetuks tunnistamisega. Riigi kriisiplaanis käsitlevale teabele kohaldatakse RSVKK § 5 lõike 1 punktis 22 (eelnõu § 1 p 3) sätestatud.

Eelnõu § 1 punktidega 7 ja 8 muudetakse RSVKK § 7 lõike 9 punkte 5 ja 6, et muuta nendes nimetatud teabe töötlemine paindlikumaks. Muudatusega nähakse teavet töötlevale üksusele ette võimalus ja kohustus hinnata teabe kaitsmise vajadust lähtuvalt selle sisust ning võimalikust ohust riigi julgeolekule. See võimaldab igal konkreetsel juhul hinnata, kas teabe avalikuks tulek võib kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut või kas teabe kaitseks piisab sellele juurdepääsu piiramisest asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabena.

KORKS seob ühtseks tervikuks riigikaitse ning tsiviilkriiside ennetamise, nendeks valmistumise ja nende lahendamise. KORKSi § 9 lõike 2 kohaselt juhib Riigikantselei mh üleriigilise riskianalüüsi, riigikaitse arengukava ja riigi kriisiplaani koostamist. Nende ülesannete täitmiseks on vaja koostada erinevaid analüüse ja hinnanguid ning jagada nende põhjal vajalikku teavet kriisideks valmistuvate asutuste ja isikutega. Kogu selline teave ei ole oma sisult niisugune, mille avalikuks tulek võiks kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut ja mis peaks seetõttu olema salajasel tasemel riigisaladus.

Näiteks on Riigikantselei koostanud elutähtsa teenuse osutajatele ja kohaliku omavalitsuse üksustele suunatud ohustsenaariume, mida nad saavad kasutada oma kriisiplaanide koostamisel. Kohaliku omavalitsuse üksustel puudub üldjuhul võimekus töödelda salastatud teavet ning enamikul nende töötajatest puudub riigisaladusele juurdepääsu õigus. Sama kehtib suure osa elutähtsa teenuse osutajate kohta. Seetõttu võib teabe põhjendamatult ulatuslik salastamine takistada kriisideks valmistumiseks vajaliku teabe jõudmist nende asutuste ja isikuteni, kellel on seda oma ülesannete täitmiseks vaja.

Muudatuse eesmärk on täpsustada, et Riigikantselei koostatud ohuhinnangud, analüüsid ja muu asjaomane teave ei ole automaatselt salajasel tasemel riigisaladus. Teabe salastamise vajadust tuleb hinnata selle sisu põhjal, lähtudes eelkõige sellest, kas teabe avalikuks tulek võib kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut. See võimaldab eristada riigisaladusena kaitset vajavat teavet teabest, mida ei ole vaja salastada ning mida saab seetõttu jagada kriisideks valmistumisse ja nende lahendamisse kaasatud partneritega.

Sarnast sõnastust „välja arvatud teave, mille avalikuks tulek ei kahjusta Eesti Vabariigi julgeolekut“ kasutatakse RSVKKs läbivalt. Selline erand aitab vältida teabe põhjendamatut

salastamist ning võimaldab vajaduse korral koostada salastatud tervikdokumendi põhjal salastamata lühiülevaateid või väljavõtteid, kui neis sisalduv teave ei vaja riigisaladusena kaitset. See on oluline eelkõige juhul, kui teabe jagamine kohaliku omavalitsuse üksuste, elutähtsa teenuse osutajate või teiste kriisideks valmistumisse kaasatud partneritega on vajalik nende ülesannete täitmiseks.

Muudatus ei piira Riigikantselei koostatud ohuhinnangus sisalduva teabe kaitsmist riigisaladusena. Kui teabe avalikuks tulek võib selle sisu tõttu kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut, säilib alus teabe salastamiseks. Samuti sõnastatakse norm selliselt, et kavandatav muudatus ei kohaldu riigi julgeolekuteabe hanke ja analüüsi kavale.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse määruse jõustumine. Määrus jõustub 1. oktoobril 2026. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Võrreldes kehtiva määrusega ei kaasne kavandatavate muudatustega olulist mõju riigisaladuse töötlemisele ega töötlevate üksuste töökorraldusele. Vähesel määral mõjutab eelnõu Riigikantselei koostatava teabe töötlemist, kuna ohuhinnangutes, analüüsides ja muus asjaomases teabes sisalduva teabe kaitse regulatsioon muutub paindlikumaks. Mõju on positiivne, sest teabe kaitsmise vajadust ja sobivat kaitsetaset saab senisest täpsemalt hinnata selle sisu põhjal. Ühtlasi loob see paremad võimalused jagada salastamist mittevajavat teavet kohaliku omavalitsuse üksuste ja elutähtsa teenuse osutajatega.

KORKSi rakendamiseks sätestati RSVSi §-s 58² ka üleminekusäte, mille kohaselt enne 2026. aasta 1. oktoobrit RSVSi § 8 punkti 8 ja § 9 punkti 3 alusel salastatud teave jääb riigisaladuseks vastavalt salastamise ajal kehtinud nõuetele. Üleminekusäte lisati RSVSi eesmärgiga vältida olukorda, kus asutused peaksid nimetatud alustel kogu seni salastatud teabe uuesti üle hindama. Seejuures tuleb siiski lähtuda RSVSi §-st 12, mille kohaselt kustub riigisaladuse salastatus salastamistähtaja möödumisel, kindlaksmääratud sündmuse saabumisel või salastatuse ennetähtaegsel kustutamisel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisel kulusid ja tulusid ei kaasne.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2026. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministriumidele.

Keit Kasemets
Riigisekretär